

РЕЦЕНЗИЯ

От: професор д-р Венелин Ангелов Георгиев
Нов български университет
Област на висше образование 9 „Отбрана и сигурност“
Професионално направление 9.1. „Национална сигурност“
Научна специалност „Организация и управление извън сферата на
материалното производство“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност Икономика и управление (Икономика на сигурността и отбраната) в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 496/05.03.2021 г. на Ректора на УНСС.

Автор на дисертационния труд: Здравка Божидарова Стоянова
Тема на дисертационния труд: Усъвършенстване на предварителния и последващ контрол в системата на агенция „Митници“

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра Национална и регионална сигурност, факултет Икономика на инфраструктурата на УНСС по научна специалност Икономика и управление (Икономика на сигурността и отбраната) съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС № 1138/09.05.2021 г. Обучението е осъществено в задочна форма, субсидирано от държавата през периода 28.03.2017 г до 28.03.2021 г.

Докторантът е магистър по Счетоводство и контрол на Университета за национално и световно стопанство. От 2000 г. работи в

системата на агенция Митници на регионално и централно ниво. Последната длъжност, която заема до момента е главен експерт в дирекция Митнически дейности и методология на Централното митническо управление, агенция Митници. Участвала е в обучения в областта на професионалната дейност и също е участвала при воденето на подобни обучения. Научните интереси в областта на сигурността, икономическия и финансов анализ и митническия контрол са допринесли за избора и разработването на настоящата тема.

Докторантът е изпълнил индивидуалния план, с което е покрил изискванията за допускане до защита.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационния труд е с обем на основната част от 173 страници и общ обем от 265 страници. Постигнатият обем е дал възможност на докторанта да включи достатъчна като количество информация, от която да са разбираеми формулираните тези и получените резултати. Докторантът правилно е структурирал дисертационния труд като в основната част има увод, три глави и заключение, а допълнително са включени девет приложения. В съдържанието на дисертационния са включени двадесет таблици и шестнадесет фигури, както и списък на използваните съкращения, които облекчават възприемането на поднасяната информация. Като цяло съдържанието на дисертацията следва логиката на изследването на проблема и е дало възможност на докторанта да постигне поставените цели.

Актуалността на темата на дисертационния труд не може да бъде поставяна на дискусия и докторантът е включил необходимите аргументи за нейното доказване. Като една от функциите на мениджмънта, контролът дава нужната увереност за постигане на желаните резултати. В тази връзка предварителният и последващият митнически контрол стоят в основата на една митническа система като цяло.

В увода на разработката докторантът е включил необходимите атрибути, които са формирали рамката на изследването. Правилно са избрани обекта и предмета на изследването, които имат пряка връзка с поставения проблем, а именно несъвършенства и слабости в технологиите за извършване на предварителен и последващ митнически контрол.

Докторантът поставя теза, изваждаща на преден план възможностите за усъвършенстване на двата типа контрол, с което да се повиши ефективността на митническата система като цяло. Като естествено продължение на изследователската теза се явява целта на дисертационния труд, която авторът правилно определя като провеждане на изследване, резултатите от което да послужат за формулиране на мерки за усъвършенстване на предварителния и последващия митнически контрол. Докторантът правилно формулира изследователските задачи, които следва да бъдат решени за да се постигне целта и да се докаже формулираната теза. Познаването на материята е позволило на докторанта правилно да формулира ограниченията за изследването, да определи адресатите на дисертационния труд, да посочи изследователските подходи, методи и видове литературни източници, които се използват при разработването на дисертационния труд.

На базата на посочената литература, която е изучена и използвана при разработването на дисертацията, както и на базата на използваните примери от практиката рецензентът прави извода, че докторантът е информиран в достатъчна степен в областта на изследвания проблем и притежава достатъчно ниво на компетентност.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Оценката на научните резултати, постигнати в дисертационния труд, е направена на базата на формулираните в уводната част изследователски задачи. По отношение на проблемния анализ на предварителния и последващия митнически контрол докторантът прави преглед на законодателството и регулациите на глобално равнище на сигурност, на ниво Европейски съюз и на национално ниво. Резултатите от този преглед му дават основание да формулира основните проблеми пред митническия контрол и да посочи възможните мерки, които следва да се предприемат, а именно обучение на експертите, изграждане на адекватни информационни системи, прилагане на процедури за споделяне на митническа информация между страните, осигуряване на нужното финансиране. Докторантът използва подхода за изследване на конкретни казуси, имащи отношение към темата на дисертацията, с което се засилва практическата страна на проблемния анализ. Като съществен проблем на първоначалния и

последващия митнически контрол докторанта отбелязва липсата на споделени процедури за управление на риска, като на по-късен етап предлага модел, включващ нужните процедури. Като цяло рецензентът приема за изпълнена първата изследователска задача като резултатите с научно-практическа стойност са под формата на формулирани проблеми пред първоначалния и последващия митнически контрол.

Втората изследователска задача, формулирана от докторанта, се фокусира върху търсене на адекватни научни методи и модели, даващи възможност за изследване на ефективността на предварителния и последващия контрол в митническата система. Авторът на дисертационния труд правилно построява изследователската методика като след проблемния анализ на моментното състояние на двата вида митнически контрол се опитва да изведе тенденции и на тяхна база да направи прогноза за бъдещето на обекта на изследване и да предложи мерки за отстраняване на идентифицираните проблеми. Отчитайки факта, че в основната си част използваната информация има качествен характер, докторантът разглежда възможността за включване в изследователската методика предимно на качествени изследователски методи. Инструменти на изследването каквито са системния анализ, сравнителния анализ и други правилно се оценяват като даващи възможност за провеждане на изследването на двата вида митнически контрол. В някои моменти докторантът обръща внимание на методите в чисто теоретичен план, като оставя на заден план тяхното практическо приложение в дисертацията. Допълнителен практически характер на изследването дава анализа на т.нар. „добри практики“, касаещи конкретни казуси в областта на митническия контрол. Докторантът построява изследователската методика на подхода за управление на бизнес процеси и на метода за процесен анализ, което се оказва удачен избор. Рецензентът приема втората изследователска задача за решена с резултат под формата на методика за провеждане на изследване на проблемите, свързани с предварителния и последващия митнически контрол. Изследването би спечелило, ако в кръга на използваните методи за обработване на информацията освен анализа на документи беше включен и допълнителен метод от рода на кодиране на информацията.

Третата изследователска задача, решавана в дисертационния труд е свързана с формулиране на модели и предложения за мерки, които биха допринесли за елиминиране на съществуващите трудности пред предварителния и последващия митнически контрол, изведени на базата на проблемния анализ. Авторът на дисертационния труд подхожда към тази задача като разделя двата вида митнически контрол, което е правилен подход, даващ възможност за постигане на по-голяма конкретност в предложенията. Търсенето на възможни модели и мерки за повишаване на ефективността на предварителния контрол авторът поставя на базата на свързаните рискове. Този подход е позволил направените предложения за мерки да има целенасочен характер. Би могло по-подробно да се представи процеса, в резултат на който се достига до значимите рискове за предварителния контрол. Докторантът е избрал табличната и графичната форма за да представи връзката между рисковете за предварителния контрол и предлаганите мерки за повишаване на неговата ефективност. Рецензентът приема избора за удачен.

По отношение на формулирането на мерки за повишаване на ефективността на последващия контрол, докторантът първо прави подробно описание на съдържанието на този вид контрол, на тази база извежда релевантни рискове и предлага мерки за снижаване на тези рискове. Както и при предварителния митнически контрол, докторантът предлага графичен модел за усъвършенстване на технологията за последващ митнически контрол. Изследването би спечелило ако двата графически модела бяха верифицирани в условията на подходящ сценарий, с което да се докаже тяхната полезност.

Като цяло може да се направи оценката, че поставените изследователски задачи в дисертационния труд са решени с помощта на адекватна методика, което е довело до получаване на резултати, подобряващи съществуващите практики в областта на предварителния и последващия митнически контрол.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

В представения за рецензиране дисертационен труд докторантът претендира за постигане на приноси, насочени в две посоки: поставяне на основа за по-нататъшно провеждане на изследвания в предметната област

и използване на резултатите и препоръките от изследването за разработване на стратегии и планове за повишаване на ефективността на митническия контрол. Навлизайки в по-голяма конкретика авторът на дисертационния труд посочва пет приноса, които рецензентът оценява като приложни приноси, допълващи знанието в областта на митническия контрол.

При прегледа на дефинираните приноси като най-съществени от тях могат да бъдат посочени:

- извършения проблемен анализ на състоянието на предварителния и последващия митнически контрол на базата на теоретични концепции, нормативни документи на международно и национално ниво и примери от практиката;

- изведени са обобщени изводи и на тяхна база са предложени мерки за повишаване на ефективността на предварителния и последващия митнически контрол.

Рецензентът приема горните приноси като такива, постигнати от докторанта в хода на проведеното изследване в дисертационния труд.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Авторът на дисертационния труд е посочил пет публикации като всичките имат пряка връзка с темата на изследването в дисертацията. Петте публикации представляват доклади на научни конференции, в които докторантът е участвал през периода за разработване на дисертацията. Всички публикации са на български език като докторантът е единствен автор в тях. По отношение на увеличаване на степента за разпространение на резултатите от проведеното изследване и на формулираните препоръки и мерки за подобряване на предварителния и последващия контрол рецензентът препоръчва дисертационният труд да бъде издаден като монографичен труд, да се потърси възможност за публикуване на резултатите в електронни научни издания и да се подготви документ, адресиран към ръководителите в агенция Митници, които са натоварени с управленски функции в областта на изследването.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът към дисертацията отговаря на изискванията за разработване и включва необходимите елементи, които дават възможност за изграждане на впечатление за разработката. Рецензентът няма забележки относно коректността на информацията, включена в автореферата и към степента на отразяване на съдържанието на дисертационния труд в него.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам съществени критични бележки по предложения за рецензиране дисертационен труд. От гледна точка на необходимата прецизност мога да посоча следните коментари:

- аналитичната дейност се основава на спазването на определени логически закони, един от които е законът за тъждественост, според който веднъж въведени понятия в дадено изследване следва да запазват смисъла си до края на изследването. В тази връзка прави впечатление, че докторантът използва като синоними понятия като „мерки за подобряване на митническия контрол“ и „подходи за подобряване на митническия контрол“;

- в някои места в текста докторантът е допуснал използване на друго глаголно време освен приетото при този тип разработки сегашно историческо време;

- в чисто технически план може да се потърси по-голяма прецизност при оформяне на част от таблиците (като пример, Таблица 5), при разпределение на табличните и графичните обекти с основния текст и в приложенията, както и в обема на изводите след всяка от основните части на дисертацията.

Като препоръка бих насърчил докторанта в бъдещите му изследвания да разширява съдържанието на прилаганите изследователски методики с включване на достатъчно количествени методи.

Въпросът ми към докторанта е следния:

Една от общоприетите класификации на риска го разделя на присъщ, придобен и контекстен. В тази връзка как авторът на дисертационния труд вижда влиянието на трите вида риск и

възможностите за противодействие срещу тях при стремежа да се повиши ефективността на митническия контрол.

8. Заключение

Представеният за рецензиране дисертационен труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав и на правилника за неговото прилагане, както и на съответните документи на Университета за национално и световно стопанство. На основание на предоставените материали, проведените изследвания и постигнатите резултати давам положителна оценка за дисертационния труд и ще гласувам за присъждане на образователна и научна степен „доктор на Здравка Божидарова Стоянова по специалност Икономика и управление (Икономика на сигурността и отбраната) в професионално направление 3.8 Икономика.

23.03.2021 г. / гр. София

Подпис:

